

עיתון מקומי בקניה החברה ההסתדרותית היתה שותפה לשיווק כימיקלים שחיבלו בצורה חמורה בכלכלת קניה

היו קשרים הדוקים עם מפעל „אגון מכתשים“ בנגב, שכורכימיה היא חברת-האם שלו, וכן עם כור-סחר אירופה, וכך מסבך הקשר שנוצר בין אמירן הישראלית ובין חברותיו של ריאנסטרה. קשר זה מתואר בעיתון הקנייתי במילים הבאות: „הקשר שבין חברותיו של ריאנסטרה ובין התעשייה הכימית בישראל נוצר באמצעות מיפעל אגון מכתשים בבאר-שבע, שחברת-האם שלו, כורכימיה הבינלאומית (שימו לב לדימיון בין שמה של חברה זו ובין כור-סחר של ריאנסטרה), גשלת כולה עלידי ההסתדרות, תנועת האיגודים המיקצועיים הישראליים, המעורבת גם ביוזמות כלכליות אחרות, רחבות היקף, ובכלל זה בתיימולן ותחבורה ציבורית“.

המישלוח הראשון של האורתודיפולתן הגיע, כאמור, במארס 1980. דגימות שנלקחו מהמיטענים נבדקו במעבדה החקלאית הלאומית בקניה, ונמצאו מתאימות לתקן, שכן הכילו 80% של חומר פעיל. הבעיות התחילו כאשר הגיעו המישלוח השני של סולאיי, והמישלוח הראשון של אמירן. הללו נשלחו יחד באונייה ג'ודי, ויצאו את נמל אנטוורפן בבלגיה ב-26 בפברואר 1980. המישלוח התבצע על-ידי חברה בלגית, „דה קייזר משלוחים“, אף שהחומר עצמו ניקנה אצל חברת קולוס של ריאנסטרה.

לפני שנשלחה הסחורה, נתנה חברת קולוס דגימות לבדיקה במעבדה פרטית בבלגיה. הדגימות נשאו סימני זיהוי של חברת שברון, שהיא היצרנית המקורית של האורתודיפולתן. המעבדה אישרה שמדובר באורתודיפולתן מקורי, הבדיקות נעשו ב-12 בפברואר, המיטען, 20 טונות שיועדו לאמירן, ו-50 טונות שיועדו לסולאיי, הוטען על האונייה שבועיים לאחר-מכן.

באופן מסתיע לא נבדקה הסחורה על-ידי החברה הבינלאומית אסגי'יאס (ג'נרל סופראינטנדנס — פיקוח כללי), הברדק התאמה של מיטענים לתקנים. חברה זו לא בדקה את המישלוח באנטוורפן, כדי להבטיח כי הסחורה היא אכן אותה סחורה שממנה נלקחו הדגימות לבדיקה במעבדה. החברה גם לא בדקה אם המיטען שזנב את אנטוורפן הוא אכן אותו מיטען שהגיע. לבסוף, לנמל מומכסה שבקניה, למרות זאת, הוציאה החברה אישור, בהסתמך על בדיקות המעבדה הפרטית, כי החומר שזנב את אנטוורפן הוא אכן אורתודיפולתן מקורי.

שני המישלוחים הגיעו לקניה בתחילת מאי. חמש דגימות נבדקו על-ידי המעבדה החקלאית המקומית, יחד עם דגימה שנלקחה מחומר שנקנה ישירות אצל שברון, לשם השוואה. החומר נמצא תיקני, ושוחזר לשימוש.

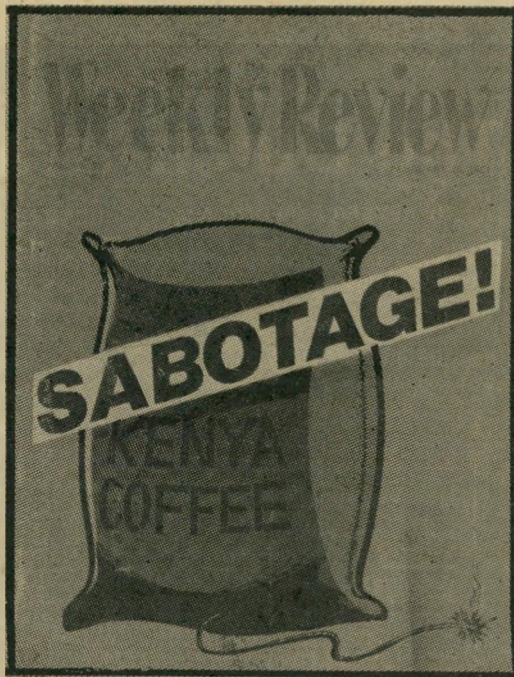
פגישת-

חירוס

החברות התחילו ביוני, לפתע, בבדיקה חוזרת, התברר כי בחומר שסופק על-ידי קולוס, באמצעות סולאיי ואמירן, יש רק 45% עד 46% של דיפולתן, במקום 80% כמקובל. אי-איי-איי שלחה דגימות נוספות לבדיקה, והתוצאות היו דומות. אי-איי-איי הגישה מחאה רשמית, וסוף-סוף עשתה חברת אסגי'יאס מה שהיה עליה לעשות מלכתחילה, ובדקה ברצינות את החומר שסופק למגדלי הקפה הקנייתים. הבדיקות הללו אישרו את מימצאי המעבדה החקלאית בקניה, אך העלו גילוי חמור נוסף: במקום להכיל דיפולתן בכמות שהדרושה, הכילה הסחורה שקיבלו הקנייתים חומר בשם קרבירל, שהוא חומר המשמש להדברת חרקים, ואין לו דבר וחצי דבר עם הדברת פטריות.

בעיקבות מימצאים חמורים אלה, נערכה בניירובי

האם בייצעה „כורכי“

חבלה

ביחסים ישראלי-קניה?

קבוצת כור ההסתדרותית סיימה את שנת 1980 ברווחים נאים, למרות השפל הכללי במשק הישראלי. ריווחי החברה הסתכמו ב-589 מיליוני שקלים, כאשר הרווח הנקי מגיע ל-365 מיליוני שקלים.

המדינה המיורח-אפריקאית, קניה, סיימה את 1980 בצורה יפה הרבה פחות. גידולי הקפה מהווים שליש מהתוצר הלאומי המקומי של קניה, וממקור העיקרי והיחיד כמעט — להשגת מטבע-חוץ. יבולי-הקפה ב-1980 ספגו בקניה מכה קשה נוספת. לאחר זו שניחתה עליהם בשנה שקודם לכן, ועל-פי העיתונות בקניה, הרווחים הנאים של כור מחד, והמכה הקשה שסבלה הכלכלה הי קנייתית מאידך, אינם נטולייקשר.

במיוחד אפריקה, שכמה מארצותיה מגדלות קפה, רווח עתה הביטוי „הקשר הישראלי-הולנדי“, הכוונה, במילים אלה, היא לרשת של יצרנים, ספקים ומתווכים, שמעורבות בה חברות הולנדיות וישראליות. חברות אלה, כך טוענים בקניה, סיפקו למגדלי הקפה בקניה כימיקלים המשמשים להדברת מזיקים בחקלאות, וכימיקלים אלה היו במיקרה הטוב תחתיקניים, ובמיקרה הגרוע — מזוייפים. במיקרה הטוב, אומרים בקניה, באוגנדה, בטנזניה ובאתיופיה, מדובר כאן בתאונות-ביצע סתם, במיקרה הגרוע — בחבלה מכוונת בכלכלת הארצות הללו.

מחירי הקפה הגיעו לשיאם ב-1977. באותה שנה השיגו מטעיה-הקפה של קניה יבולי-שיא, וקניה ייצרה 97 אלפי טונות של קפה, אך מאותה שנה ואילך הסתמנה ירידה מהירה, והיבולים ב-1980 היו קטנים ב-40% לעומת השיא שהושג ב-1977. תחילה ייחסו זאת לתנאי מזג-האוויר, עד שהתברר שהסיבה חמורה בהרבה.

מחסור

מדומה

ב קניה מאשימים את כור-סחר אירופה, את מיפעל מכתשים בבאר-שבע, השייך לקבוצת כור כימיה, וחברה ישראלית בשם אמירן, הפועלת בניירובי, בית קניה, מאז 1962. כי יחד עם קבוצת חברות השייכת לאורח הולנדי, הנדריק ריאנסטרה, סיפקה למגדלי הקפה בקניה חומר בשם אורתודיפולתן, שנמצא תחתיקני במיקרים מסויימים, ומזוייף במיקרים אחרים. האורתודיפולתן משמש להדברת סוג מסויים של פטריות הפוגעות בפולי-הקפה. החוואים הקנייתים אשר השתמשו בחומר המזוייף, או התת-תיקני, סבורים היו שהם מדבירים את המגיפה, אך בדיעבד התברר כי כיוון שהחומר אינו מתאים כלל, לא הודברה המגיפה, וזו הייתה אחת הסיבות העיקריות לירידה הדרסטית ביבולי הקפה בשלוש השנים האחרונות.

הקנייתים אינם מאשימים רק את הישראלים ואת ההולנדי, ריאנסטרה. הם מפנים אצבע מאשימה גם לעבר חברות אמריקאיות ידועות-שם, מהגדולות בין יצרני המדבירים לחקלאות. אלה הן חברות כדורפונט, דיאמונט שרדוק, של האנגלו-הולנדית, ובריטיש-פטרוליום האנגלית. כאשר התברר כי המזיקים בקפה פיתחו סיגנות מסויימת כלפי חומרי-ההדברה ששיווקו החברות הללו, לא הסכימו החברות לבדוק את המדבירים שסיפקו. תחת זאת פתחו במסע קידום-מכירות, המלווה בפירסומת רעשנית ובאמי צעים אחרים, ושיכנעו את מגדלי הקפה במיוחד אפריקה להמשיך ולקנות מתוצרתם.

עוד מאשימים הקנייתים את החברות הללו — במיוחד את שברון ואת דרופונט, שבידן נמצא הפטנט על ייצור האורתודיפולתן — בכך שיצרו מחסור מדומה בשוק

הזמינה אצל שתי החברות — סולאיי ואמירן, 200 טונות של אורתודיפולתן. החומר היה אמור להגיע בחמישה מישלוחים, החל ממארס עד לאוקטובר ב-1980.

מי היו החברות האירופיות ידועות-השם, אשר כמה מן המתווכים בניירובי טענו כי יש ברשותם אורתודיפולתן בכמות מספקת? מתברר שהיתה זו קבוצת חברות, שכולן גשלתות על-ידי הנדריק ריאנסטרה, מיל ינר הולנדי מיסוטרי, הרשים כאורח בלגי דווקא. ריאנסטרה שימש כמנהל בחברת מונסאטון הידועה, אחת מהגדולות בתעשייה הכימית האמריקאית, עד שפרש והקים את האימפריה הכלכלית שלו. בבעלותו של ריאנסטרה יש שתי חברות בשם קולוס, האחת בבלגיה והאחת בהולנד. בבלגיה הוא שולט גם בחברה בשם אורינה, והחברה הגדולה ביותר בבעלותו נמצאת בצרפת, והיא החברה לעיבוד ולייצור מוצרים כימיים. לריאנסטרה יש מניות גם בארבע חברות אחרות בצרפת, שלחברה שלו יש שותפות עימן, וכן יש לו מניות בחברות בריטיות ואמריקאיות, איריות וקנדיות (ראה תרשים בעמוד 14). העיתון הקנייתי יודע לספר כי לריאנסטרה ההולנדי

בתקופות מסויימות, ואילו אחר-כך היו מוכנות לספק את החומרים המשמשים להדברה במחירים זולים להפליא.

אימפריה

כלכלית

ה צרות התחילו כאשר הודיעה שברון, לפני שנתיים, לקניה ולארצות אחרות באפריקה, כי תוכל לספק להן רק רבע עד שליש מכמות האורתודיפולתן, שמגדלי הקפה בארצות הללו היו זקוקים לה, לצורך הדברת מגיפת-הפטרתה. מגדלי הקפה היו על סף היאוש, כאשר לפתע באו לעזרתם שתי חברות הפועלות בניירובי. היו אלה חברת סולאיי, וחברת אמירן, אשר הקנייתים טוענים כי בסיסה בישראל, והיא גשלת על-ידי מכתשים, ורשומה בחברה זרה בניירובי, קניה, סולאיי ואמירן הודיעו למגדלי הקפה בבלגיה כי יש ביכולתן להשיג אורתודיפולתן באירופה, ובכמויות שיענו לצרכי החקלאות הקנייתית. חברת-המטעים הגדולה ביותר בקניה, אי-איי-איי,